

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 17/2008 vp

Valtioneuvoston kirjelmä ehdotuksista neuvoston päätöksiksi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ja yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta (vammaisyleissopimus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan puhemies on 27 päivänä marraskuuta 2008 lähettänyt valtioneuvoston kirjelmän ehdotuksista neuvoston päätöksiksi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen ja yleissopimuksen valinnaisen pöytäkirjan tekemisestä Euroopan yhteisön puolesta (vammaisyleissopimus) (U 67/2008 vp) käsiteltäväksi suureen valiokuntaan ja samalla määrännyt, että

sosiaali- ja terveysvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntösihteeri Satu Sistonen, ulkoasiainministeriö
- neuvotteleva virkamies Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö
- lakimies Liisa Murto, Vammaisfoorumi ry.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Yleissopimuksen tavoitteena on vahvistaa vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia nauttia kaikista ihmisoikeuksista ja perusvapauksista täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti muiden henkilöiden kanssa. Tämän tavoitteen taustalla on se, että YK:n ihmisoikeussopimuksilla kaikille taattujen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien toteutuminen on vammaisten henkilöiden osalta usein puutteellista. Syynä tähän ovat usein ennakkoluulot, tiedon puute ja monissa tapauksissa jopa kansallinen lainsäädäntö. Yleissopimuksella ei perusteta uusia oikeuksia.

Pöytäkirjalla perustetaan yksilövalitusoikeus yleissopimuksen kattamista oikeuksista sekä sopimuspuoliin kohdistuva tutkintamenettely (6 artikla). Komitea voi tutkia pöytäkirjan vaatimukset täyttävät valitukset sekä antaa valituksen kohteena olevalle sopimusvaltiolle ja valittajalle ehdotuksia ja suosituksia. Tapauksissa, joissa sopimusvaltio on luotettavan tiedon mukaan vakavasti tai järjestelmällisesti loukannut yleissopimuksella suojattuja oikeuksia, komitealle annetaan oikeus luottamuksellisen tutkintamenettelyn käyttämiseen yhteistyössä kyseisen valtion kanssa. Pöytäkirja antaa sopimusval-

tioille mahdollisuuden jättäytyä tämän tutkintamenettelyn ulkopuolelle joko allekirjoituksen tai ratifiointin tai liittymisen yhteydessä tehtävällä ilmoituksella.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvosto suhtautuu päätösehdotuksiin lähtökohtaisesti myönteisesti. Ehdotukset eivät ole valtioneuvoston käsityksen mukaan ristiriidassa toissijaisuusperiaatteen kanssa. Valtioneu-

vosto katsoo, että päätösten oikeusperustaa on tarpeen arvioida sen valossa, että ne poikkeavat oikeusperustasta, jota käytettiin päätettäessä yleissopimuksen allekirjoittamisesta yhteisön puolesta. Jatkovalmistelussa on varmistauduttava myös siitä, että päätösehdotusten yleissopimuksen mukaista raportointivelvollisuutta koskevat tai muut vastaavat määräykset eivät aiheuta jäsenvaltioille tarpeettomasti päällekkäisiä velvoitteita.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on toukokuussa 2007 antanut lausunnon eduskunnalle yleissopimuksesta annetun E-kirjelmän johdosta (StVL 3/2007 vp — E 2/2007 vp). Valiokunta piti yleissopimusta erittäin merkittävänä vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien käytännön toteutumisen kannalta. Tuolloin saadun selvityksen mukaan Suomi pyrkii ratifioimaan sopimuksen mahdollisimman pian. Valiokunta totesi lausunnossa käsityksensä, että hallituksen esitykset kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi yleissopimuksen mukaiseksi tulee antaa eduskunnalle mahdollisimman pian, jotta yleissopimus voitaisiin ratifioida tekemättä siihen varaumia.

Valtioneuvoston kirjelmässä arvioidaan, ettei yhteisön sitoutuminen yleissopimukseen ja liittyminen valinnaiseen pöytäkirjaan aiheuta Suomelle lainsäädännön muutostarpeita. Sen sijaan yleissopimuksen kansallinen ratifiointi edellyttää lainsäädäntömuutoksia, joista kirjelmässä mainitaan pakon käyttöä kehitysvammaisten erityishuollossa koskevat säännökset ja vammaisten liikkumisvapauteen liittyvä kotikuntalain muutos. Esimerkiksi yleissopimuksen kansallista täytäntöönpanoa ja seurantaa koskeva artikla edellyttää näiden tehtävien antamista riippumattomalle taholle, mikä vaatii lakimuutoksia. Yleissopimuksen valvonnan järjestämisen vaihtoehtoja on syytä selvittää oikeusminis-

teriössä vireillä olevan yhdenvertaisuuslainsäädännön uudistamisen yhteydessä. Lisäksi E-kirjelmässä todetaan, että ratifiointityön edetessä voi nousta esille myös muita kysymyksiä, jotka saattavat edellyttää lisäselvityksiä tai lainsäädännön täsmentämistä.

Komission ehdotusten mukaan yhteisön ja jäsenvaltioiden jaetun toimivallan vuoksi yleissopimukseen ja pöytäkirjaan on sitouduttava rinnakkain sekä yhteisössä että jäsenvaltioissa. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan komission tavoite rinnakkaisesta vahvistamisesta voi aiheuttaa tilanteen, jossa yhteisön liittymisaikataulun vuoksi Suomen tulisi ratifioida yleissopimus ennen edellä mainittujen tarpeellisten lainmuutosten käsittelyä. Tämä merkitsisi sitä, että ratifiointin yhteydessä joudutaan sopimukseen liittämään varaumia. Valiokunta toteaa, että lainsäädännön muutostarpeet on selvitettävä huolellisesti ennen sopimuksen ratifiointia, jotta varaumien tarpeellisuus voidaan sopimuksen eduskuntakäsittelyn yhteydessä asianmukaisesti arvioida.

Lausunto

Lausuntonaan sosiaali- ja terveysvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa edellä esitetyn huomautuksin valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 12 päivänä joulukuuta 2008

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Håkan Nordman /r
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Paula Sihto /kesk
jäs.	Risto Autio /kesk	Satu Taiveaho /sd
	Maria Guzenina-Richardson /sd	Lenita Toivakka /kok
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Erkki Virtanen /vas
	Arja Karhuvaara /kok	vjäs. Merja Kyllönen /vas.
	Anneli Kiljunen /sd	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Harri Sintonen.